

היום נלמד בעזרת ה':

גיטין דף יד

(בעמ' הקודם)

אלא אמר רב אשי: ללווה יש הנאה מכך שזכות ההלוואה עוברת מהמלווה לאדם אחר, משום שכעת נדחה זמן הפירעון של ההלוואה (-) הוא היה חייב להחזיר כעת את ההלוואה למלווה, וכיון שהמלווה העביר את זכות ההלוואה במתנה למישהו אחר הרי שכעת הוא יכול לדחות את זמן הפירעון, כי דרך המקבל מתנה לדחות את הפירעון ולא לבקש לפרוע מיד), ובהנאה זו הוא מסכים בדעתו כעת במעמד שלשתן להשתעבד למקבל המתנה.

דחייב: א"כ במקרה שהמלווה העביר את זכות ההלוואה במתנה לאדם אלים וחזק כגון אנשי 'בר אלישיב' שהיו כופתים את מי שהיה חייב להם ולוקחים ממנו מיד, לא יקנה מקבל המתנה את ההלוואה במעמד שלשתן, כי במקרה כזה אין הנאה ללווה. **וכי תימא ה"נ:** ואם תאמר שאכן לא קנה, זה אי אפשר לומר, לפי שנמצא שנתת את דברך לשיעורין, שבמקרה שהוא אדם נוח קנה, ואם הוא אדם אלים לא קנה.

אלא אמר מר זוטרא: דין זה של 'מעמד שלשתן' הוא אחד משלשה דינים שעשו אותם חכמים כאילו הם 'הלכה למשה מסיני' שלא צריך לתת בהם טעם. ביאור: בוודאי שיש טעם **מדוע** תיקנו חכמים שיקנה במעמד שלשתן (-) וכן שני הדינים הנוספים כפי שיתבאר להלן), והטעם הוא כדי שלא יצטרך לטרוח ולעשות קניינים, אלא שלא צריך לתת טעם **איך** מעמד שלשתן מועיל לקנות, שלאחר שתיקנו חכמים שקונה הרי הם עשו זאת כ'הלכה למשה מסיני' שלא צריך לתת בה טעם - תוס'.

חדא הא: הדין הראשון הוא הדין הזה - 'מעמד שלשתן'.

ואידך: הדין השני - אדם שכתב בשטר מתנה את כל נכסיו לאשתו, הדין הוא שהיא לא קיבלה אותם אלא רק נעשית 'אפוטרופוס' על נכסיו, ואין צריך לתת בזה טעם **איך** היא לא קונה, לפי שכך תיקנו חכמים ויש בידם לתקן כך והפקר בית דין הפקר.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

גם כאן יש טעם **מדוע** הם תיקנו זאת, לפי שאין דרך אדם לא להשאיר לבנו שום ירושה, אלא הוא כתב כן לחלוק לה כבוד ולעשותה אפטרופוס על נכסיו.

ואידך: הדין השלישי - אדם שהשיא אשה לבנו הגדול בבית מיוחד שאינו דר בו, אלא עשה אותו ל'בית חתנות' לבנו הגדול, קנה הבן את הבית. גם כאן יש טעם **מדוע** הם תיקנו זאת, לפי שכשהאב מוציא את כל מה שיש לו בבית, הוא סומך בדעתו להביא את הבית לבנו הגדול.

א"ל רב לרב אחא ברדלא: 'יש לי אצלך קב כרכום, אני נותן זאת לפלוני, ובפניו אני אומר לך שאני מבטיח לא לחזור ב'.

מכלל וכו': מכך שהוא אמר לו 'אני מבטיח לא לחזור ב' משמע שהוא יכול לחזור בו, והרי זה לא יתכן שהרי הוא אמר לו זאת במעמד שלשתן, וא"כ פלוני קנה את הכרכום ואיך הוא יכול לחזור בו?

תשובה: ה"ק: כוונתו היתה לומר 'כיון שאני אומר לך זאת בפניו לכן אין אני יכול לחזור ב'.

קושיא: **הא אמר רב חדא זימנא?** והרי רב כבר אמר לנו את דין 'מעמד שלשתן' ומדוע הוא חזר ואמר זאת שוב?

תירוץ: **אי מההיא:** מדברי רב היה אפשר לחשוב שרק במתנה מרובה (= כגון 'מנה לי בידך' לעיל) צריך מעמד שלשתן, אבל במתנה מועטת (= כגון קב כרכום) לא צריך להקנות דווקא במעמד שלשתן, קמ"ל שגם במתנה מועטת צריך.

הנהו גינאי: מעשה בבעלי גינה שהיו שוכרים קרקעות בשותפות ומוכרים את הירקות שהיו מגדלים בהם. עשו ביניהם את החשבון, ומצאו שלאחד מהם יש יתרה של חמש 'איסתי זוז' (= סלעי מדינה) ועליו להחזירם לשאר השותפים. אמרו בעלי הגינה לאותו אחד 'תן את חמשת הסלעים לבעל הקרקע' והם אמרו זאת בפניו של בעל הקרקע, בעל הקרקע קנה ממנו את חמשת הסלעים ע"י קניין.

לבסוף הלך אותו אחד ועשה חשבון בינו לבין עצמו ומצא שבכלל לא נשארה אצלו יתרה של חמשת סלעים, הלך לשאול את רב נחמן האם הוא חייב לתת חמשת סלעים לבעל הקרקע או לא, לפי שהתחייב לתת לו אותם בטעות. אמר לו רב נחמן - מה אעשה לך? א': הרי אמר רב הונא אמר רב שבמעמד שלשתן קנה, ואתה הקנית לו את הסלעים במעמד שלשתן. ב': והרי עשית קניין על כך. וא"כ עליך לתת לו את הסלעים.

א"ל רבא: והרי אותו אחד לא אומר אני לא רוצה לתת לו את חמשת הסלעים, אלא טוען שבאמת לא נותרו אצלי חמשת סלעים, וא"כ מה שהתחייבתי היה בטעות.

א"ל: אמר לו רב נחמן, א"כ זה 'קניין בטעות' ואתה יכול לחזור בך.

איתמר: אדם שאמר לשליח 'הולך מנה זה לפלוני, שאני חייב לו' (= כלומר לוויית ממנו מנה ואתה השליח להחזיר לו), לדעת רב - השליח חייב באחריותו של המנה, ואם נאנס ממנו המנה בדרך הוא חייב באחריותו, ואם המשלח רוצה לחזור בו ואומר לשליח שיחזיר לו את המנה שמא הם יאנסו בדרך, אינו יכול לחזור בו. ולדעת שמואל - מתוך שהמשלח (= הלווה) חייב באחריותו של המנה שהרי אם יאנס המנה הוא יהיה חייב להחזיר למלווה מנה אחר, לכן הוא יכול לחזור בו ולומר לשליח שיחזיר לו את המנה.

לימא בהא קמיפלגי: שמא בזה הם נחלקו - לדעת רב 'הולך כזכי', כלומר שהנותן מעות לשליח ואומר לו שיוליך אותם לפלוני הרי זה כאילו אמר לשליח שיזכה במעות עבור פלוני, ולכן המשלח לא יכול לחזור בו כיון שהשליח כבר זכה במנה עבור המלווה. (ולמרות זאת המשלח חייב באחריותו של המנה לפי שהמלווה לא אמר לו לשלוח אותו ביד השליח הזה). ולדעת שמואל - 'הולך' לא נחשב כ'זכי' ואין השליח זכה במעות עבור המלווה, ולכן המשלח יכול לחזור בו.

דחיה: **לא:** באמת כולם סוברים ש'הולך כזכי', ואם אדם שולח מתנה (= שאין בזה אחריות) לפלוני ע"י שליח אינו יכול לחזור בו, אלא שהם נחלקו במקרה שיש אחריות (= 'הולך מנה לפלוני'), רב סבר שלא אומרים 'מיגו', כלומר לא אומרים מתוך שהמשלח (= הלווה) חייב באחריותו של המנה לכן הוא יכול לחזור בו ולומר לשליח שיחזיר לו את המנה, ושמואל סבר שכן אומרים 'מיגו', ומתוך שהוא חייב באחריותו יכול לחזור בו.

הולך מנה... תן מנה וכו': כלומר בין אם אמר לשליח בלשון 'הולך' או בלשון 'תן' חייב באחריותו ואינו יכול לחזור בו, וזה כשיטת רב.

קושיא: פקדון? לימא ליה וכו': מדוע במקרה שהמשלח נתן לשליח להשיב את הפקדון שהופקד אצלו הוא לא יכול לחזור בו, והרי המשלח יכול לומר לשליח 'אין רצונו של המפקיד שיהיה פקדונו ביד אחר' (= שאינו רוצה שיהיה בידך אלא בידי), וא"כ זהו חוב בשבילו שהפקדון נמצא אצל השליח, והדין הוא שאין חבים לאדם שלא בפניו, ומדוע אין המשלח יכול לחזור בו?

ר' זירא מתרץ: מדובר שהמשלח הוחזק כאדם הכופר בפקדון הזה (= שבעל הפקדון כבר תבע ממנו ששייב לו אותו והוא סרב), ואנו בטוחים שבעל הפקדון מעדיף שהפקדון יצא מתחת ידו, וא"כ זוהי זכות בשבילו.

רב ששת: רב ששת מכר סרבלים בהקפה לאנשים בעיר 'מחוזא', וסיכם עמם שיפרעו לו את המעות בזמן מסויים. אמר רב ששת לרב יוסף בר חמא - כשאתה חוזר ממחוזא תביא אתך את המעות שהם חייבים לי, ואכן הלך רב יוסף ותבע מהם את המעות והם נתנו לו, אבל הם אמרו לו שהם רוצים שהוא יקבל על עצמו בקניין שהוא מקבל על עצמו אחריות על המעות, שאם הם יאנסו ממך רב ששת לא יתבע אותם מאיתנו. הסכים רב יוסף ואמר להם שכך יעשה, אולם לבסוף השתמט מהם ולא עשה קניין ולא קיבל אחריות על המעות.

כשהגיע רב יוסף לרב ששת אמר לו רב ששת - טוב עשית שהשתמטת מהם, שלא עשית את עצמך כפי שנאמר "וְעֵבֶד לְאִישׁ מְלֵאָה", כלומר שאם היית משתעבד לקחת אחריות ללא צורך היית נהפך ל'עבד' להשיב את המעות אם היו נאנסים.

לישנא אחרינא: גירסה אחרת: אמר לו רב ששת - טוב עשית שהשתמטת מהם, לפי שהם הלווים והם 'עבדים' שלי להשיב לי את הכסף כפי שנאמר "וְעֵבֶד לְאִישׁ מְלֵאָה", וזה באחריותם ולא באחריותך.

ר' אחי ברבי יאשיה: הפקיד כלי כסף בנהרדעא. לאחר זמן הוא ביקש מרבי דוסתאי ברבי ינאי ומרבי יוסי בר כיפר ההולכים לנהרדעא, שבחזור יביאו לו את כלי הכסף. הלכו רבי דוסתאי ורבי יוסי לשומרים על הכלי כסף, והם החזירו להם אותם. ואז השומרים אמרו להם: תתחייבו לנו בקניין שאתם מקבלים אחריות על הכלי כסף (שאם הם יאבדו או יגנבו אתם תצטרכו לשלם אותם). אמרו להם הרבנים: לא. אמרו השומרים: אז תחזירו חזרה את הכלי כסף. רבי דוסתאי אמר להם: כן, ורבי יוסי אמר להם: לא (משום שכאמור הדין הוא שקנה השליח והמשלח אינו יכול לחזור בו). השומרים היכו את רבי יוסי, ואמרו לרבי דוסתאי: תראה הרב איך רבי יוסי עושה לנו שהוא לא מוכן להחזיר את הכלים. אמר להם רבי דוסתאי: טובות המכות וראויות לו..

כאשר הם חזרו לרבי אחי ברבי יאשיה, אמר לו רבי יוסי: תראה הרב לא מספיק שרבי דוסתאי לא עזר לי אלא הוא עוד אמר להם שטוב שהם היכו אותי. אמר לו רבי אחי: למה עשית כך? אמר לו רבי דוסתאי: אותם האנשים היו גבוהי קומה והם

(המשך בדף הבא ↓)

חבשו כובעים גדולים ובגדים מפחידים, ויש להם קול עבה עד שהוא נדמה כאילו הוא יוצא להם מהטבור (הנמצא בחצי הגוף), ויש להם שמות מבהילים: ארדא, ארטא, ופילי בריש. אם הם אומרים לאנשים שלהם 'תכפתו ותקשרו את פלוני' מיד הם שומעים בקולם וקושרים אותו, ואם הם אומרים להם 'תהרגו אותו' הם מיד הורגים אותו. אם היו הורגים אותי דוסתאי, מי היה נותן לאבא שלי ינאי בן כמותי?!

שאל אותו רבי אחי: האנשים הללו קרובים למלכות? יש להם סוסים ופרדים שרצים אחריהם?

*

הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו: האומר לשלוחו: לך תתן מנה לאיש פלוני, ובעוד שהשליח בדרך מת הפלוני שהיה אמור לקבל את המתנה - בכרייתא אחת כתוב שהכסף חוזר למשלח, ואילו בכרייתא אחרת כתוב שנהכסף ינתן ליורשים של המקבל.

לכאורה המחלוקת בין הברייתות היא האם 'הולך כזכי' וממילא זכה השליח למקבל את הכסף כשהוא עוד היה בחיים, ולכן כשהוא נפטר הכסף עובר ליורשיו. או ש'הולך לאו כזכי' וממילא לא זכה השליח בכסף עבור המקבל, וכאשר הוא מת לאחר מכן הכסף חוזר למשלח.

הגמרא מביאה מספר דחיות:

רבי אבא בר ממל: שתי הברייתות סוברות 'הולך לאו כזכי' אלא שבאחת מדובר שהמשלח היה בריא ואז השליח לא זכה בכסף עבור המקבל והכסף חוזר למשלח. ובשניה מדובר שהמשלח היה שכיב מרע ש'דבריו ככתובים וכמסורים דמו' ולכן נחשבים דבריו כמו 'הולך כזכי דמי' כי זכה המקבל בכסף בחייו, ולאחר שמת זוכים בו יורשיו.

רב זביד: בשתי הברייתות מדובר שהמשלח היה שכיב מרע שדבריו נחשבים ל'הולך כזכי'. אלא שבאחת מדובר שהמקבל היה חי בשעת מסירת השליחות וממילא הוא זכה בכסף ואחריו יורשיו. ובשניה מדובר שהוא כבר נפטר, וממילא הוא לא זכה בכסף.

רב פפא: בשתי הברייתות מדובר שהמשלח היה בריא שלגביו 'הולך לאו כזכי'. אלא שבאחת מדובר שמת המקבל והמשלח חי - שאז המקבל לא זכה בכסף כל עוד

הוא לא הגיע לידינו. ובשניה מדובר שמת המשלח והמקבל חי - שאז יש 'מצוה לקיים דברי המת' ולכן זכה השליח בכסף עבור המקבל, ולאחר מכן מת המקבל קודם שהגיע אליו השליח, ואז הכסף עובר ליורשיו.

לימא 'הולך כזכי' תנאי היא: הגמרא מנסה לתלות זאת במחלוקת תנאים:

תנא קמא - המשלח מנה לפלוני והלך השליח ומצא שהמקבל מת - יחזור הכסף למשלח.

אם מת המשלח:

רבי נתן ורבי יעקב - יחזור הכסף ליורשי המשלח.

יש אומרים - ליורשי המקבל.

רבי יהודה הנשיא - מצוה לקיים דברי המת.

חכמים - יחלוקו.

כאן (בבבלי) אמרו - השליח יעשה כפי הבנתו בדעת המשלח: אם הוא אוהב את בניו של המקבל וכו'.

רבי שמעון הנשיא מביא מעשה שפסקו החכמים כרבי נתן ורבי יעקב.

מאי לאו בהא קמפלגי: לכאורה ביאור המחלוקת הוא כך:

תנא קמא (המשלח מנה לפלוני והלך השליח ומצא שהמקבל מת יחזור הכסף למשלח) - סובר ש'הולך לאו כזכי' ולכן כשמת המקבל הכסף חוזר למשלח. ותנא קמא לא דיבר על מקרה שמת המשלח.

אם מת המשלח:

רבי נתן ורבי יעקב (יחזור הכסף ליורשי המשלח) - הם סוברים גם כן ש'הולך לאו כזכי' ולכן כשמת המקבל הכסף חוזר לשליח, אבל בנוסף הם סוברים גם שלא אומרים 'מצוה לקיים דברי המת' ולכן כשמת המשלח הכסף חוזר ליורשיו.

יש אומרים (ליורשי המקבל) - הם סוברים 'הולך כזכי', ולכן כשמת המקבל הכסף הולך ליורשיו, ואמנם גם כשמת המשלח הם סוברים שהכסף הולך למקבל.

רבי יהודה הנשיא (מצוה לקיים דברי המת) - סובר 'הולך לאו כזכי' ולכן כשמת המקבל הכסף חוזר למשלח, אבל כשמת המשלח הכסף הולך למקבל בגלל מצוה לקיים דברי המת.

חכמים (יחלוקו) - כי הם מסתפקים האם 'הולך כזכי' והאם 'מצוה לקיים דברי המת'.

כאן (בבבלי) אמרו (השליח יעשה כפי הבנתו בדעת המשלח) - גם הם מסתפקים כחכמים אך הם סוברים שבספק עדיף לעשות 'שודא' (= כפי ראות עיני השליח) מאשר חלוקה.

רבי שמעון הנשיא מביא מעשה שפסקו כרבי נתן ורבי יעקב.

דחייה: לא. בבריא דכו"ע וכו': לכל הדעות לא אומרים 'הולך כזכי' (באדם בריא), וכאן מדובר בשכיב מרע שנחלקו לגביו רבי אלעזר וחכמים האם דבריו ככתובים וכמסורים דמי. לדעת רבי אלעזר שכיב מרע נחשב כאדם רגיל וכשהוא מחלק את נכסיו בעל פה לפני מותו, עליו להקנות אותם בקנין כראוי. דהיינו בקרקעות - כסף, או שטר, או חזקה. ובמטלטלין - במשיכה. לדעת חכמים 'דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמי' והם נקנים באמירה בלבד בלא קנין.

אמרו לו: חכמים לרבי אלעזר מעשה וכו'. **כבינתי:** תכשיט סיכה שהיה שווה שנים עשר מנה.

אמר להם: בקללה 'בני רוכל תקברם אימם', מפני שהם אנשים רשעים (לדעת רבי אלעזר הסובר שאסור להשאיר קוצים בכרם משום כלאים והם השאירו) ואי אפשר להביא מהם ראייה כי לא הזכירו את המעשה הזה בבית המדרש ולא דקדנו איך היתה הצוואה שם. (אמנם לדעת חכמים אין בזה כלאים ולכן הם הביאו מהם ראייה).

עד כאן המחלוקת האם 'דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמי' או לא.

לפי זה ניתן לבאר את המחלוקת של התנאים בברייתא. מדובר באופן שהמשלח היה שכיב מרע, וממילא אם נסבור כחכמים נמצא שדבריו הם כמו 'הולך כזכי' שזוכה בהם השליח למקבל, אבל אם נסבור כרבי אלעזר נמצא שדבריו הם כמו 'הולך לאו כזכי' כי לא זוכה בהם השליח למקבל. לפי זה:

תנא קמא (המשלח מנה לפלוני והלך השליח ומצא שהמקבל מת יחזור הכסף למשלח) - סובר כרבי אלעזר ששכיב מרע נחשב כבריא, וממילא דבריו הם 'הולך לאו כזכי'. ולכן כשמת המקבל הכסף חוזר למשלח.

רבי נתן ורבי יעקב (יחזור הכסף ליורשי המשלח) - הם סוברים גם כן כרבי אלעזר כנ"ל ולכן כשמת המקבל הכסף חוזר לשליח, אבל בנוסף הם סוברים גם שלא אומרים 'מצוה לקיים דברי המת' ולכן כשמת המשלח הכסף חוזר ליורשיו.

יש אומרים (ליורשי המקבל) - הם סוברים כחכמים שדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמי וממילא דבריו הם כמו 'הולך כזכי'. ולכן כשמת המקבל הכסף הולך ליורשיו, ואמנם גם כשמת המשלח הכסף הולך למקבל.

רבי יהודה הנשיא (מצוה לקיים דברי המת) - סובר כרבי אלעזר שדברי שכיב מרע נחשבים 'הולך לאו כזכי'. ולכן כשמת המקבל הכסף חוזר למשלח. אבל כשמת המשלח הכסף הולך למקבל בגלל 'מצוה לקיים דברי המת'.

חכמים (יחלוקו) - כי הם מסתפקים האם 'הולך כזכי' והאם 'מצוה לקיים דברי המת'. כנ"ל.

כאן (בבבלי) אמרו (השליח יעשה כפי הבנתו בדעת המשלח) - גם הם מסתפקים כחכמים אך הם סוברים שעדיף לעשות 'שודא' מאשר חלוקה. כנ"ל.

רבי שמעון הנשיא מביא מעשה כנ"ל.